

Victor Zaharia: „Planul Național de Acțiuni în domeniul Prevenirii Torturii trebuie luat în serios ținând cont de evenimentele din aprilie 2009”

La sfârșitul lunii aprilie, proiectul „Prevenirea torturii”, finanțat de Uniunea Europeană și co-finanțat și implementat de Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare, a prezentat studiul de bază „Situația din R. Moldova privind combaterea torturii și altor pedepse ori tratamente cu cruzime, inumane sau degradante”. În baza studiului, un grup de experți au elaborat și propus autorităților spre aprobare un nou capitol în Planul Național de Acțiuni în domeniul Drepturilor Omului, care se referă la prevenirea și combaterea torturii. Studiul conține o analiză a situației în domeniul prevenirii și combaterii torturii din R. Moldova și un șir de recomandări concrete pentru prevenirea fenomenului, precum și protecția victimelor torturii. Despre studiu, dar și despre situația privind prevenirea și combaterea torturii ne vorbește Victor Zaharia, coordonatorul echipei de experți și directorul executiv al Institutului Reforme Penale.

Evenimentele din aprilie 2009 au demonstrat că în R. Moldova persistă o serie de factori care favorizează tortura. Ce recomandări autorităților pentru a preveni și eradicarea torturii?

Fenomenul torturii a fost și înainte de 7 aprilie 2009 și nu a dispărut nici acum. Diferența e în frecvența raportării cazurilor. Experții internaționali și locali vorbesc de numărul mare de plângeri privind aplicarea forței și maltrătarilor în unele instituții de detenție, inclusiv ale poliției. Comitetul European pentru Prevenirea Torturii a constatat că maltratarea în timpul perioadei inițiale de aflare în custodia poliției este larg răspândită în R. Moldova. Deci, în acest context, sunt necesare măsuri orientate spre diminuarea incidenței torturii și altor rele tratamente în custodia poliției. Noi recomandăm: deținerea persoanelor (atât în cauze penale, cât și contravenționale) pentru perioade mai mari de 48 de ore în locurile de detenție subordonate Ministerului Justiției; supravegherea video a locurilor de detenție ale poliției; ținerea evidenței stricte a persoanelor aflate în custodia poliției; asigurarea drepturilor fundamentale ale persoanelor reținute (inclusiv dreptul la apărare, dreptul de a tăcea, dreptul de a fi informat despre drepturile sale, dreptul de a anunța

rudele sau o altă persoană despre locul unde este reținut), precum și asigurarea condițiilor adecvate de detenție.

Aprilie 2009 a demonstrat clar că mai multe instituții pot deveni nefuncționale în pofida faptului că anterior s-a declarat că legislația a fost racordată la standarde internaționale. Lecția din aprilie vorbește și de atitudinea și voința politică (sau mai bine-zis de lipsa de atitudine și voință) în eradicarea fenomenului. Tortura trebuie prevenită și combătută, iar acest lucru trebuie să-l înțeleagă toți funcționarii.

De obicei victimele torturii ezită să-și revendice drepturile. Care sunt șansele unui dosar penal împotriva poliștilor?

E firesc ca victimele să încerce să uite ororile torturii. Mai e și sentimentul de frică, căci victima trebuie să „lupte” cu autoritățile. Puține victime au încercat să ceară ajutor, iar dacă au făcut-o, atunci au apelat la organizațiile neguvernamentale, mai puțin – la procuratură sau alte organe. Sigur, sunt cazuri când cetățenii au câștigat procesele împotriva poliștilor, dar, din păcate, puține.

Rapoartele instituțiilor de monitorizare a respectării drepturilor omului relevă o pregătire profesională necorespunzătoare a colaboratorilor de poliție. Spre exemplu, s-a

stabilit că majoritatea poliștilor nu cunosc prevederile Legii cu privire la avocații parlamentari și nici despre faptul instituirii Mecanismului Național de Prevenire a Torturii în R. Moldova.

Nu este clar dacă instruirea poliștilor poate provoca schimbări în activitatea instituției poliției. La fel, e greu de estimat durabilitatea și impactul implementării programelor de instruire pentru colaboratorii sistemului penitenciar. Lucrătorii medicali (din comisariatele de poliție, instituții penitenciare sau alte instituții medicale specializate, sau care în virtutea activității ar putea avea tangențe cu victimele torturii) nu au cunoștințe suficiente în domeniul prevenirii torturii și abilitățile necesare de identificare și documentare a diferitor urme fizice și psihologice de tortură, așa cum prevede Protocolul de la Istanbul.

Un rol deosebit îl are și responsabilizarea agenților statului. Or, prevederile Codului Penal sunt doar parțial racordate la exigențele art. 4 al Convenției ONU împotriva torturii și altor pedepse ori tratamente cu cruzime, inumane sau degradante, discordanțele constând în caracterul inadecvat al pedepselor aplicabile pentru faptele de tortură și posibilitatea suspendării condiționate a urmăririi penale și a suspendării executării pedepsei în privința făp-

tătorului.

Societatea critică multitudinea de planuri de acțiuni. Unii spun că aceste documente ar fi folosite în campanii electorale...

Într-adevăr, în R. Moldova avem mai multe planuri și strategii în diferite domenii. Nu toate au fost realizate așa cum s-a planificat. Planul Național de Acțiuni în domeniul Prevenirii Torturii trebuie luat în serios ținând cont de evenimentele din aprilie 2009.

Ce va conține acest Plan?

Este un document ce abordează fenomenul torturii din perspectiva prevenirii, cât și a combaterii acestuia. Din punct de vedere tehnic sau structural, Planul reflectă atât acțiunile pertinente pentru atingerea acestor obiective, cât și limitele temporare pentru realizarea lor, precum și instituțiile responsabile și partenerii. Termenul de „responsabili” este clar, fiind vorba de autoritățile publice, dar „parteneri” - mai puțin. Aici văd rolul și rostul organizațiilor obștești, ce ar putea prelua anumite angajamente și contribui la atingerea obiectivelor de care sunt direct responsabile autoritățile publice.

Cum va fi implementat Planul?

Înțelepciunea populară spune: schimbă-te tu și apoi așteaptă schimbarea de la alții. Adică, „incepe reforma de la tine însuși”... În cazul de față, este vorba de voința politică în implementarea planului. Și nu doar voință politică reflectată pe verticala Puterii, ci și apelul autorităților, inclusiv către populație, ca să ia atitudine față de fenomenul torturii și să nu fie indiferenți.

Putem face pronosticuri - de câți ani are nevoie R. Moldova pentru a progresa la capitolul combaterea și prevenirea torturii?

Eradicarea torturii este imposibilă. Fenomenul există în toate țările, însă frecvența e diferită. Dacă va exista voință politică în promovarea intoleranței față de tortură, atunci în câțiva ani putem să ne așteptăm la responsabilizarea autorităților. Nu vreau să fiu sceptic, dar formarea atitudinii de toleranță zero, documentarea medicală adecvată, investigarea obiectivă a cazurilor de tortură este greu de realizat. Legile bune într-o societate fără moravuri, uneori n-au rost.

Diana LUNGU

Sfatul Juristului

Ai o întrebare de ordin juridic? Nu știi unde să afli răspunsul? Sună la 22-09-96!

Juristul Victor Panțiru îți va răspunde la orice întrebare în pagina ACTIV.

Întrebare: Sunt nemulțumită de răspunsurile pe care le-am primit la plângerile adresate Casei Naționale de Asigurări Sociale și Casei teritoriale în legătură cu modalitatea de calcul a pensiei. Unde mă pot adresa?

Vera Grosu, satul Unțești, raionul Ungheni

Răspuns: Cu părere de rău, în lege nu este stipulat modul în care urmează să vi se răspundă. Cu alte cuvinte, un răspuns oficial din partea unei instituții de stat nu trebuie să vă placă sau să vă displace. Totodată, funcționarii trebuie să vă răspundă concret la întrebare, iar răspunsul urmează să se încadreze într-un termen anumit.

Dacă CNAS și/sau Casa teritorială refuză să vă recalculeze pensia, atunci urmează să vă adresați în instanța de judecată. Doar instanța de judecată poate obliga CNAS să recalculeze pensia dvs. Însă în momentul în care inițiați un astfel de proces urmează să vă motivați cererea, atât în fapt, cât și în drept, mai cu seamă ce ține de partea - de ce nu este corectă pensia pe care o primiți acum și de ce ar trebui să fie una mai mare.

Întrebare: Din 2003, inginerul cadastral al primăriei se află la pensie, dar a continuat să lucreze în funcția care o deținea anterior. În anul 2007 am încheiat cu el un contract de muncă până în 2010. Acum când contractul a expirat, pot eu să reziliesc acest contract?

Constantin Mătu, primarul satului Podgoreni, raionul Orhei

Răspuns: Dvs. puteți concedia pe oricine în condițiile stipulate de art.86 din Codul Muncii. Referitor la cazul dvs. - pentru a evita un proces de judecată sau mai bine spus, pentru a vă asigura că veți câștiga acel proces, dacă se isca unul, dvs. urmează să urmăriți prevederile art. 83 al Codului Muncii. Și anume, trebuie să informați salariatul cu cel puțin 10 zile lucrătoare înainte de expirarea contractului. Uneori părțile pot stipula un termen mai mare de 10 zile lucrătoare, dacă e cazul și la dvs., atunci vă ghidați de contract. În situația în care dvs. ați omis termenul respectiv, se consideră că a fost semnat un nou contract de muncă pe o perioadă nedeterminată, iar în acest caz soluția o găsiți în articolul 86 al Codului Muncii. Dacă, totuși, ați omis termenul, nu mai puteți concedia persoana respectivă pe motiv de vârstă.

CE ESTE MECANISMUL NAȚIONAL DE PREVENIRE A TORTURII?

În iulie 2007, Parlamentul a modificat Legea cu privire la avocații parlamentari, instituind Mecanismul Național de Prevenire a Torturii în conformitate cu prevederile Protocolului Opțional al Convenției ONU împotriva torturii. Ulterior, Centrul pentru Drepturile Omului a creat un Consiliu consultativ pentru a acorda consultanță și asistență avocaților parlamentari în exercitarea atribuțiilor lor în prevenirea

torturii. Mecanismul are un șir de atribuții, principala fiind inspectarea instituțiilor penitenciare, comisariatelor de poliție și locurilor de detenție din cadrul acestora, izolatoarelor de detenție provizorie, unităților militare, centrelor de plasament al imigranților sau al solicitanților de azil, instituțiilor care acordă asistență socială, medicală sau psihiatrică, școli speciale pentru minori cu devieri de comportament.

Președintele Mecanismului Național de Prevenire a Torturii este ombudsmanul **Anatolie Munteanu**, directorul Centrului pentru Drepturile Omului.

Membrii Consiliului consultativ care activează în prezent:

1. **Gheorghe Cuțitaru** - medic, pensionar al sistemului penitenciar, ex-șef al Spitalului republican de

profil larg;

2. **Veaceslav Ursu** - pensionar MAI, vicepreședinte al Organizației Sindicale primare Bender a colaboratorilor organelor de forță;

3. **Serghei Ostaf** - director al Centrului de Resurse al Organizațiilor

Neguvernamentale pentru Drepturile Omului;

4. **Vanu Jereghi** - director executiv al Institutului pentru Drepturile Omului din Moldova;

5. **Nicolae Rădiță** - președinte al Centrului Național al Romilor.

Membrii Consiliului consultativ pot fi contactați la numerele de telefon: 068056294, 068060241, 068055932, 068060366

Ți s-au încălcat drepturile?

Ai fost supus torturii sau unor tratamente sau pedepse inumane în instituțiile de detenție din R. Moldova?

Sună, între orele 8.00-20.00, la „linia verde” a Centrului pentru Drepturile Omului

0-8001-2222!

„Linia verde” este susținută de proiectul „Prevenirea torturii”, finanțat de Uniunea Europeană și co-finanțat și implementat de Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare.

